

УДК 006.35(100):377.44:619-057.4

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ  
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

Н.В. ПРОЦЕНКО, аспірант\*

\*Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор П.Г.Лузан

*Зроблено аналіз чинної державної системи післядипломної освіти в цілому та післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини. Викладено можливості застосування принципів ISO 9000 та TQM для управління якістю післядипломної освіти.*

***Післядипломна освіта, якість, управління якістю, фахівець ветеринарної медицини, ISO 9000, TQM.***

Інтеграція до Європейського Союзу, світового освітнього співробітництва, залучення до Болонського процесу змушують переглянути існуючу систему вищої освіти та встановити нові, жорсткіші вимоги до її якості.

Однією з ланок у національній системі вищої освіти є післядипломна освіта, яка має забезпечувати фахове удосконалення, поглиблення, розширення та оновлення професійних знань, умінь і навичок; одержання нової кваліфікації, спеціальності та професії на основі здобутого раніше рівня освітньої та професійної підготовки і набутого практичного досвіду та індивідуальне самостійне навчання людини незалежно від віку.

У зв'язку із недосконалістю державної системи підготовки та перепідготовки кадрів нині існує необхідність підвищення кваліфікації фахівців різних спеціальностей, в тому числі фахівців ветеринарної медицини.

Одним із можливих варіантів вирішення проблеми післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини є розроблення системи управління якістю в освітніх закладах, які здійснюють їх післядипломну освіту.

**Мета дослідження** полягала у вивченні стану державної системи післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини в Україні та визначити можливість застосування принципів ISO 9000 та TQM для управління її якістю.

**Матеріал і методика проведення досліджень.** Для дослідження використана нормативно-правова документація, а саме Закон України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 року № 2984-III, Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини, Мінагрополітики України від 09.08.2004 № 93 “Про затвердження Положення про післядипломну освіту лікарів ветеринарної медицини в Україні” та нормативна документація – національні стандарти ДСТУ ISO 9001-2001 – Системи управління якістю. Вимоги та ДСТУ ISO 9000-2001 – Системи управління якістю. Основні положення та словник, а також нижче наведені літературні джерела. Дослідження проводилось шляхом аналізу та синтезу, а також порівняння та узагальнення відповідних матеріалів.

**Результати досліджень.** Відповідно до Закону України “Про вищу освіту” післядипломна освіта – це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду [1].

Основними принципами організації післядипломної освіти є:

науковість, гуманізація, демократизація, єдність, комплексність, диференціація, інтеграція, безперервність, модульність, індивідуалізація, наскрізність;

зв'язок з процесом ринкових перетворень, різних форм власності і господарювання; орієнтація на актуальні та перспективні сфери трудової діяльності згідно з попитом на ринку праці;

відповідність державним вимогам та освітнім стандартам.

Головною метою післядипломної освіти є:

задоволення потреб держави в кваліфікованих кадрах та гнучке реагування на зміни, що відбуваються в суспільстві; забезпечення умов для постійного підвищення кваліфікації фахівців, безперервного розвитку потенціалу кожного спеціаліста, його інтелектуального та загальнокультурного рівня, отримання професійно необхідних знань та вмінь;

забезпечення одержання нової кваліфікації, нової спеціальності на основі раніше здобутої в закладах освіти і досвіду практичної роботи, поглиблення професійних знань та умінь за фахом;

впровадження гнучкої системи безперервної освіти та самоосвіти громадян, забезпечення освіти дорослих упродовж усього життя [2].

Чинна державна система оцінки якості освіти, в тому числі й післядипломної, заснована на вимогах до змісту і тривалості освітніх програм, до кваліфікаційних характеристик професорсько-викладацького складу, матеріальної бази закладів освіти, навчально-методичного забезпечення навчального процесу, якості засвоєння матеріалу студентами. Відповідність освітнього закладу цим вимогам гарантує отримання освіти встановленої державою рівня якості, яка підтверджується видачею випускникам дипломів державного зразка [3].

Нині післядипломна освіта лікарів ветеринарної медицини регламентується Законом України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про ветеринарну медицину”, Наказом Державного департаменту ветеринарної медицини “Про затвердження Положення про післядипломну освіту лікарів ветеринарної медицини в Україні” та іншими актами законодавства України з питань освіти, а також відповідно до міжнародних вимог щодо напрямів професійної діяльності [4].

Проте у наведених документах не встановлена єдина чітка система, післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини, яка б відповідала не

тільки державному замовленню, а й вимогам організацій та фахівців, які є безпосередніми замовниками цієї послуги – фінансують її і хочуть отримувати якісні послуги. На жаль їх вимоги недостатні і відіграють допоміжну роль. Тому переважна більшість фахівців ветеринарної медицини з тих чи інших причин вчасно, або взагалі, не проходить підтвердження чи підвищення кваліфікації, що ставить під сумнів їх компетенцію.

Одним із способів ефективного управління якістю післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини є розроблення та впровадження у відповідних освітніх закладах системи управління якістю, яка базується на міжнародних стандартах ISO серії 9000 і принципах TQM.

TQM – це підхід до управління організацією, спрямований на якість, базується на участі всіх її членів і спрямований на досягнення тривалого успіху шляхом задоволення вимог споживача і користі для членів організації і суспільства в цілому [5].

Основними принципами TQM є:

- постійна активна участь вищого керівництва в управлінні якістю;
- спрямування діяльності організації на задоволення вимог замовників, співробітників організації та суспільства в цілому;
- залучення усіх співробітників до робіт з якості;
- заохочення освіти і самовдосконалення співробітників;
- прийняття будь-яких рішень лише на основі фактів;
- постійне поліпшення системи якості.

Концепція TQM була створена раніше ніж стандарти серії ISO 9000 і під час їх розроблення деякі аспекти TQM були враховані.

Стандарти ISO серії 9000 в Україні прийняті, як національні (ДСТУ ISO серії 9000) і призначені для сприяння організаціям у впровадженні та забезпеченні функціонування ефективних систем управління якістю продукції. ДСТУ ISO 9001 установлює вимоги до системи управління якістю, які можна

застосовувати для внутрішніх цілей організації або для цілей сертифікації чи контрактних. Він зосереджує увагу головним чином на результативності системи управління якістю щодо задоволення вимог замовника. Цей стандарт дає змогу організації узгодити або інтегрувати свою систему управління якістю з відповідними вимогами до систем управління [6]. ДСТУ ISO 9001 не встановлює безпосередньо вимог до продукції.

У стандартах ДСТУ ISO серії 9000 встановлено вісім принципів управління якістю, які найвище керівництво може використовувати для поліпшення показників діяльності організації: а) орієнтація на замовника; б) лідерство; в) залучення працівників; г) процесний підхід; д) системний підхід до управління; е) постійне поліпшення; ж) прийняття рішень на підставі фактів; й) взаємовигідні стосунки з постачальниками [7].

З метою узагальнення переваг TQM та ДСТУ ISO серії 9000 проведемо порівняння їх основних принципів (табл.).

Таблиця. Порівняння принципів TQM та ДСТУ ISO серії 9000.

Характерна ознака	Трактування	
	ДСТУ ISO серії 9000	TQM
Що собою являє?	Серія стандартів, що встановлюють вимоги до системи якості, яка може бути сертифікована	Концепція, що має принципи частково відтворені у стандартах ISO 9000
Сфера застосування	Виробництво продукції та надання послуг	Будь-яка організаційна структура націлена на якість
Вигода	Для співробітників	Для всього суспільства в цілому
Мета	Досягти успіху	Досягнення постійного успіху
Опора	На догматизм	На сучасні науки, які розвиваються
Залучення всього персоналу	Не обов'язково	Обов'язково
Поліпшення якості	Вимагає постійного поліпшення якості	Вимагає безперервного і постійного поліпшення якості
Відповідальність за якість	Несуть відповідні підрозділи	Несе кожен співробітник
Динамізм	Характерна стабільність	Вимагає зміни процесів
Основний принцип	Висока якість – висока ціна	Висока якість – за низькою ціною

Отже, як TQM, так і стандарти ДСТУ ISO серії 9000 мають свої переваги.

Тому при розробленні інтегрованої системи управління якістю післядипломної

освіти доцільно застосувати такі принципи TQM і ДСТУ ISO серії 9000:

- 1) спрямування діяльності організації на максимальне задоволення вимог замовників, інтересів співробітників та суспільства в цілому;
- 2) постійна активна участь вищого керівництва в управлінні якістю;
- 3) залучення усіх співробітників до робіт з якості;
- 4) мотивація співробітників;
- 5) ідентифікація усіх процесів в організації;
- 6) системний підхід до управління організацією;
- 7) прийняття будь-яких рішень лише на основі фактів;
- 8) безперервне удосконалення системи якості.

Система управління якістю післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини буде розроблятися на основі принципів TQM та ДСТУ ISO серії 9000. Вона враховуватиме вимоги державної системи вищої освіти, останні досягнення науки та техніки, вимоги замовників, інтереси співробітників і суспільства в цілому; забезпечить безперервне удосконалення якості, буде ефективною, корисною та надасть змогу поліпшити сучасний стан післядипломної освіти фахівців ветеринарної медицини.

## **ВИСНОВКИ**

1. Державна система післядипломної освіти потребує перегляду і вдосконалення.
2. Вплинути на якість освіти можна шляхом впровадження системи управління якістю.
3. ДСТУ ISO 9001 дозволяє розробити інтегровану систему управління якістю в будь-якій сфері діяльності.
4. Концепція TQM керується сучасними досягненнями науки. Підхід з позиції TQM враховує не тільки вимоги споживачів і співробітників,

а й суспільства в цілому.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про вищу освіту" від 17 січня 2002 року № 2984-III
2. Загальні відомості про післядипломну освіту – <http://www.mon.gov.ua/education/higher/topic/pdosv/zgv>
3. Аниськіна Н.Н. Менеджмент качества дополнительного профессионального образования на основе международных стандартов // Материалы Всероссийской конференции «Национальная система качества и оценка эффективности дополнительного профессионального образования с учетом международных требований». – Ершово, 26-29 ноября 2003 г. – [http://www.quality21.ru/index.php?module=subjects\\_tezis&func=viewpage&pageid=427](http://www.quality21.ru/index.php?module=subjects_tezis&func=viewpage&pageid=427)
4. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини, Мінагрополітики України від 09.08.2004 № 93 “Про затвердження Положення про післядипломну освіту лікарів ветеринарної медицини в Україні”.
5. Пузанков Д.В., Степанов С.А., Шапошников С.О. Использование принципов всеобщего управления качеством и стандартов серии ISO 9000 в инженерном образовании // Проблемы качества в сфере образования. – 1999. - № 1. – <http://tqm.stankin.ru/arch/n01/06.html>
6. ДСТУ ISO 9001-2001 – Системи управління якістю. Вимоги. – К.: Держспоживстандарт України, 2001. – 28 с.
7. ДСТУ ISO 9000-2001 – Системи управління якістю. Основні положення та словник.. – К.: Держспоживстандарт України, 2001. – 29 с.

*Управление качеством последипломного образования специалистов ветеринарной медицины*

*Проценко Н.В.*

*Проведен анализ ныне действующей государственной системы последипломного образования в целом и последипломного образования специалистов ветеринарной медицины. Изложены возможности использования принципов ISO 9000 и TQM для управления качеством последипломного образования.*

***Последипломное образование, качество, управление качеством, специалист ветеринарной медицины, ISO 9000, TQM.***

*Quality management of the postgraduate education of veterinary medicine specialists.*

*Protsenko N.V.*

*This article set for the analysis of the current state system of postgraduate education in general and the postgraduate education of the veterinary medicine specialists in particular. It also gives an account of the possibilities of using principles ISO 9000 and TQM for quality management of the postgraduate education.*

***Postgraduate education, quality, quality management, specialist of veterinary medicine, ISO 9000, TQM.***